

Більшість неупереджених західних дослідників визнають федералізм кирило-мефодіївців. Автор підкреслює, що подолання радянськими істориками застарілих догматичних поглядів на Кирило-Мефодіївське товариство та посилення об'єктивістської тенденції в немарксистській історіографії призведе до вироблення спільних підходів, плідного обміну думками про цей важливий етап розвитку українського національного руху.

На заключному пленарному засіданні конференції було підбито підсумки її роботи й прийнято рішення провести наступну конференцію з питань історії національно-визвольного руху на Україні в 1992 р. у Миколаєві.

Одержано 10.01.91.

С. В. Віднянський (Київ), І. В. Євсєєнко (Київ)

Договір про наукове співробітництво між Інститутом історії України АН УРСР та Історичним інститутом Словацької АН

Інститут історії України АН УРСР вже протягом багатьох років підтримує наукові зв'язки із спорідненими академічними установами ряду країн Східної Європи, а з 1986—1988 рр. на договірній основі розвивав пряме співробітництво з інститутами історичного профілю Болгарії, Польщі і Чехо-Словаччини. В центрі уваги спільної праці істориків були питання розвитку історичних зв'язків та післявоєнного співробітництва України з цими державами, участі громадськості у міжнародних відносинах. Так, результатом співробітництва українських істориків з чехословацькими колегами стало видання спільного наукового збірника «Украинско-чехословацкие интернациональные связи» (К., 1989), а з болгарськими ученими — збірника досліджень і спогадів «Дорогами дружбы» (Софія; Київ, 1989).

Однак раніше вибір тем і проблем для спільної науково-дослідницької роботи, визначення її цілей та завдань, здійснювалися переважно на основі політичної кон'юнктури. Звідси — замовчування «небажаних» фактів, проблем та суперечностей у взаємовідносинах наших країн, поява нових «білих плям» у їхній історії. До розряду негласно заборонених для вивчення і популяризації увійшли цілі напрями та періоди в історії міжнародних зв'язків України із східноєвропейськими країнами.

Тому природним у руслі утвердження нового мислення став перегляд раніше підписаних договорів про міжнародне наукове співробітництво Інституту історії України АН УРСР з метою уточнення його засад, а також тем спільних досліджень, форм і термінів їх реалізації. Тим більше, що у країнах Східної Європи після революцій 1989 р. були здійснені принципові зміни у системі суспільних наук. А саме: проведені деполітизація, організаційно-структурна і кадрова перебудова наукових установ історичного профілю. Багато з них були або повністю ліквідовані, або перейменовані з суттєвою зміною основних напрямів науково-дослідницьких робіт. Так, колишній Радянсько-Чехословацький інститут ЧСАН перейменовано в Інститут країн Східної Європи з відповідною переорієнтацією проблематики наукових досліджень. Глибокі революційні перетворення в країнах Східної Європи, переміщення їх зовнішньополітичних пріоритетів із Сходу на Захід під гаслом «повер-

нення до Європи» по-новому поставили і проблему їх відносин з СРСР у всіх галузях, у тому числі й науковій.

Інститут історії України АН УРСР виявив ініціативу у налагодженні нових міжнародних зв'язків, запропонувавши Історичному інституту Словацької Академії наук встановити прями наукові зв'язки з метою спільної розробки актуальних та маловивчених проблем з історії українсько-чесько-словацьких відносин. Вибір нового партнера по співробітництву не є випадковим. Як відомо, Україна і Словаччина — сусідні слов'янські республіки, яких багато що пов'язує і в сфері культурно-історичних традицій, і в економіці. Та й завдання, які вирішують сьогодні республіки по утвердженню національно-державного суверенітету, переходу до ринкової економіки, також багато в чому збігаються. Саме із Словацькою Республікою УРСР підписала у 1989 р. один із перших самостійних Договорів про співробітництво.

Історичний інститут САН, що знаходиться у Братиславі, насамперед структурно та за проблематикою наукових досліджень, багато в чому аналогічний Інституту історії України АН УРСР. У Братиславському інституті здійснюється основна науково-дослідницька робота у республіці в галузі національної історії з найдавніших часів і до наших днів. У ньому працює 96 чол., в тому числі 56 наукових співробітників (8 докторів і 48 кандидатів історичних наук). В Інституті 8 відділів: найдавнішої історії, історії раннього феодалізму, історії ХІХ століття, нової словацької історії, новітньої історії, новітньої всесвітньої історії та історії науки і техніки, а також сектор інформації.

Серед основних напрямів науково-дослідницьких робіт Історичного інституту САН — проблеми заселення території Словаччини і етногенезу словаків, господарча, соціальна, національна, політична і культурна історія словацького народу та національних меншостей у Словаччині, в тому числі української. Причому, національна історія вивчається у контексті європейського і всесвітнього розвитку. В планах роботи інституту на найближчі роки й історія словаків за кордоном, взаємні зв'язки словацького народу з сусідніми, насамперед слов'янськими, народами й проблематика виникнення та розвитку історичної славістики, деякі питання розвитку країн Центральної, Східної і Південно-Східної Європи, а також історія науки і техніки, науково-дослідницьких установ у Словаччині. Інститутом видаються узагальнюючі праці з історії Словаччини, збірники документальних джерел, монографії, історичні щорічники і наукові статті, а також свій науковий журнал — «Гісторицки часопис».

Договір про співробітництво між Інститутом історії України АН УРСР і Історичним інститутом САН було підписано їх директорами — академіком АН УРСР Ю. Ю. Кондуфром і кандидатом історичних наук Душаном Ковачем у грудні 1990 р. Виходячи із завдань і цілей своїх науково-дослідницьких пошуків, інститути домовилися про співробітництво у 1991—1992 рр. у розробці наступних маловивчених тем, що викликають взаємний інтерес: «Українсько-словацькі зв'язки у ХVІІІ—ХІХ ст.»; «Закарпатські національні будителі ХІХ ст. і словацька громадськість»; «Українська еміграція в ЧСР (20—30-ті роки)»; «Закарпаття у складі Чехословацької республіки: проблеми соціально-економічного і культурно-політичного розвитку у 1919—1938 рр.».

Встановлення та успішний розвиток прямих наукових зв'язків між українськими і словацькими істориками повинно сприяти дальшому поглибленню перебудови науково-дослідницької роботи в обох інститутах у відповідності з реальними запитами суспільного життя і потребами історичної науки.

Одержано 17.01.91.